

Dómsmálaráðuneytið
Skúlagötu 5
101 Reykjavík

Tilvísun: LKS2026090003

10.9.2026

Efni: Umsögn landskjörstjórnar vegna máls nr. S-159/2026

Landskjörstjórn hefur farið yfir drög að frumvarpi til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna sameiningar sýslumannsembættis o.fl. sem birtust á vef samráðsgáttar stjórnvalda 28. ágúst. 2026 (mál nr. 159/2026) og vill koma að eftirfarandi athugasemdum og ábendingum:

1. Um a- og b- lið 209. gr.

Landskjörstjórn bendir á að sú breyting sem lögð er til í frumvarpsdrögunum nær ekki að fanga tilgang ákvæðisins, þ.e. að á kjördag sé hægt að kjósa utankjörfundar a.m.k. á einum stað í hverju sýslumannsembætti landsins, þ.e. á Vesturlandi, Vestfjörðum, Norðurlandi vestra, Norðurlandi eystra, Austfjörðum, Suðurlandi, Vestmannaeyjum og á Suðurnesjum, í a.m.k. fjórar klukkustundir. Verði breytingin, eins og hún er lögð til í frumvarpinu, samþykkt þá er ekki tryggt að unnt verði að greiða atkvæði á fleiri en einum stað á landinu öllu á kjördag en það er ekki í samræmi við upphaflegan tilgang ákvæðisins.

Vegna anna við undirbúning og framkvæmd þjóðaratkvæðagreiðslu hefur ekki unnist tími hjá landskjörstjórn til þess að greina þau áhrif sem breytingin kann að hafa en bent er á þá hættu sem í breytingunni er fólgin, þ.e. að aðgengi kjósenda að utankjörfundarkjörstöðum á kjördag verði skert og ekki í samræmi við það sem nú er.

Til þess að bregðast við þessu telur landskjörstjórn tvær leiðir í boði, þ.e. annars vegar að fara þá leið að fella niður þá heimild að hægt sé að greiða atkvæði utankjörfundar á kjördag og hins vegar að setja bráðabirgðaákvæði þar sem áfram verði tryggt að unnt sé að greiða atkvæði í hverju hinna eldri umdæma sýslumanna á kjördag.

Varðandi fyrri atriðið þ.e. að felld verði niður sú heimild að unnt sé að greiða atkvæði utankjörfundar á kjördag þá er það í samræmi við þá framkvæmd sem tíðkanleg er hjá nágrannaþjóðum. Hjá landskjörstjórn fer nú fram vinna þar sem verið er að skoða utankjörfundaratkvæðagreiðslu í stóru samhengi, m.a. með áherslu á þjónustu, aðgengi, öryggi og áhættu. Einn þáttur í þeirri endurskoðun er að meta á nýjan leik hvernær æskilegt sé að atkvæðagreiðslu utankjörfundar ljúki, bæði hér á landi og erlendis. Þegar niðurstaða þeirrar vinnu liggur fyrir, sem áætlað er að verði á vordögum 2027, ætti að vera hægt að taka ákvörðun

um það hvernig fyrirkomulag utankjörfundaratkvæðagreiðslu eigi að vera og vinna þá breytingar á kosningalögum í samræmi við það

2. Um a-lið 210. gr.

Í lok 2. málslíðar segir „í umboði þeirra“, en þar ætti að standa „í umboði hans“.

3. Um 211. gr.

Kosningalög gera ráð fyrir því að kjósenda sem greiðir atkvæði utankjörfundar í umdæmi þess sýslumanns þar sem hann er á kjörskrá, standi til boða sá möguleiki að geta sett atkvæðisbréf sitt í atkvæðakassa, sem annað hvort er merktur sveitarfélagi hans eða í svokallaða safnkassa (en kjörstjóri getur ákveðið að atkvæðakassa skuli samnýta fyrir tvö eða fleiri sveitarfélög innan umdæmis hans en hann þarf síðan að afhenda viðkomandi yfirkjörstjórn atkvæðin flokkuð eftir sveitarfélögum). Þetta þýðir að kjósandi sem er á kjörskrá í Rangárþingi ytra en kys á starfsstöð sýslumannsins á Selfossi getur annað hvort sett atkvæðisbréf sitt í sérstakan atkvæðakassa merktan Rangárþingi ytra eða í svokallaðan safnkassa sem t.d. gæti geymt atkvæðisbréf þeirra sem eru á kjörskrá í Rangárþingi ytra og Rangárþingi eystra. Kjósi sami kjósandi hins vegar í umdæmi sýslumannsins á Austurlandi ber kjósandi ábyrgð á því að koma atkvæðisbréfi sínu til skila.

Breytingin hefði það í för með sér að á öllum stöðum á landinu þar sem unnt væri að greiða atkvæði utankjörfundar yrðu að vera annað hvort atkvæðakassar merktir öllum 61 sveitarfélagi landsins eða safnkassar, sem flokka þyrfti upp úr og koma atkvæðisbréfum á áfangastað í tæka tíð en atkvæðakössunum þyrfti einnig að koma til viðkomandi yfirkjörstjórna. Þannig ætti kjósandi sem væri á kjörskrá í Ísafjarðarbæ en greiddi atkvæði á Egilsstöðum að eiga kost á því að setja atkvæðisbréf sitt í atkvæðakassa (eða safnkassa) merktan Ísafjarðarbæ og það væri þá ábyrgð sýslumanns/kjörstjóra að koma atkvæðisbréfinu til skila í tæka tíð.

Með þessu yrði til kerfi sem væri afar þungt í vöfum. Þörf væri fyrir mikinn fjölda atkvæðakassa og síðan tæki við flóknar útfærslur við að koma atkvæðisbréfum til viðkomandi yfirkjörstjórna í tíma.

Það fyrirkomulag sem er nú við líði og lýst er í 1. mgr. 76. gr. laganna, fellur að þeirri heildarendurskoðun á utankjörfundaratkvæðagreiðslunni sem nú fer fram hjá landskjörstjórn og nefnd er í kafla 1 hér að framan. Því er lagt til að sett verði bráðabirgðaákvæði þar sem áfram verði tryggt það fyrirkomulag sem er í 1. mgr. 76. gr. Þegar landskjörstjórn hefur lokið endurskoðun sinni á fyrirkomulagi og framkvæmd utankjörfundaratkvæðagreiðslu ætti að vera hægt að taka ákvörðun um það hvernig þessu ákvæði er best fyrirkomið og vinna þá breytingar á kosningalögum í samræmi við það.

Landskjörstjórn er að sjálfsögðu nú sem fyrr tilbúin til samtals vegna málsins.

Virðingarfyllst,
f.h. landskjörstjórnar

Indriði B Ármannsson